

ARREST VAN HET HOF (Tweede kamer)

8 juni 2006*

In zaak C-60/05,

betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 234 EG, ingediend door het Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (Italië) bij beslissing van 14 december 2004, ingekomen bij het Hof op 10 februari 2005, in de procedure

WWF Italia e.a.

tegen

Regione Lombardia,

in tegenwoordigheid van:

Associazione migratoristi italiani (ANUU)

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Tweede kamer)

samengesteld als volgt: C. W. A. Timmermans, kamerpresident, J. Makarczyk, R. Silva de Lapuerta (rapporteur), P. Kūris en J. Klučka, rechters,

* Procestaal: Italiaans.

advocaat-generaal: L. A. Geelhoed,
griffier: K. Sztranc, administrateur,

gezien de stukken en na de terechtzitting op 15 december 2005,

gelet op de opmerkingen van:

- WWF Italia en Lega per l'abolizione della caccia (LAC), vertegenwoordigd door C. Linzola, avvocato,
- Regione Lombardia, vertegenwoordigd door P. D. Vivone en S. Gallonetto, avvocati,
- Associazione migratoristi italiani (ANUU), vertegenwoordigd door I. Gorlani en S. A. Pappas, avvocati,
- de Italiaanse regering, vertegenwoordigd door I. M. Braguglia als gemachtigde, bijgestaan door A. Cingolo, avvocato dello Stato,
- de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door M. van Beek en D. Recchia als gemachtigden,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 16 februari 2006,

het navolgende

Arrest

1 Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 9 van richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PB L 103, blz. 1; hierna: „richtlijn”).

2 Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen de vereniging WWF Italia en drie andere verenigingen enerzijds en de Regione Lombardia anderzijds, met betrekking tot de jacht op de vogelsoorten vink (*Fringilla coelebs*) en keep (*Fringilla montifringilla*) tijdens het jachtseizoen 2003/2004.

Rechtskader

Gemeenschapsrecht

3 Volgens artikel 1 heeft deze richtlijn betrekking op de bescherming, het beheer en de regulering van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten en stelt zij regels voor de exploitatie ervan.

- 4 Hiertoe verplicht de richtlijn de lidstaten, een algemene beschermingsregeling in te voeren die in het bijzonder het verbod omvat om de in artikel 1 bedoelde vogels te doden, te vangen of te storen en hun nesten te vernielen.
- 5 Artikel 9 van de richtlijn staat echter bepaalde afwijkingen toe, die als volgt zijn omschreven:

„1. De lidstaten mogen, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat, om onderstaande redenen afwijken van de artikelen 5, 6, 7 en 8:

- a) — in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid,
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren,
- ter bescherming van flora en fauna;
- b) voor doeleinden in verband met onderzoek en onderwijs, het uitzetten en herinvoeren van soorten en voor de met deze doeleinden samenhangende teelt;

- c) ten einde het vangen, het houden of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

2. In de afwijkende bepalingen moet worden vermeld:

- voor welke soorten mag worden afgeweken,

- welke middelen, installaties of methoden voor het vangen of doden zijn toegestaan,

- onder welke voorwaarden met betrekking tot het risico en onder welke omstandigheden van tijd en van plaats deze afwijkende maatregelen mogen worden genomen,

- welke autoriteit bevoegd is te verklaren dat aan die voorwaarden is voldaan, en te beslissen welke middelen, installaties of methoden mogen worden aangevend, binnen welke grenzen en door welke personen,

- welke controles zullen worden uitgevoerd.

[...]"

Nationaal recht

- 6 Artikel 9 van de richtlijn is in de Italiaanse rechtsorde omgezet bij artikel 19 bis van wet nr. 157 van 11 februari 1992 inzake de bescherming van de warmbloedige wilde fauna en de jacht (legge 11 febbraio 1992, n. 157, Norme per la protezione della fauna selvatica omeoterma e per il prelievo venatorio, gewoon supplement bij *GURI* nr. 46 van 25 februari 1992), zoals gewijzigd bij wet nr. 221 van 3 oktober 2002, (*GURI* nr. 239 van 11 oktober 2002; hierna „wet nr. 157/92”) dat bepaalt:

„1. De regio's stellen regels vast voor de toepassing van de door richtlijn [...] toegestane afwijkingen, met inachtneming van de voorschriften van artikel 9 en de beginselen en doeleinden van de artikelen 1 en 2 van deze richtlijn, evenals de bepalingen van deze wet.

2. De afwijkende bepalingen mogen, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat, slechts worden toegepast om de in artikel 9, lid 1, van de richtlijn [...] genoemde redenen en moeten vermelden voor welke soorten mag worden afgeweken, welke middelen, installaties en methoden voor de jacht zijn toegestaan, onder welke voorwaarden met betrekking tot het risico en onder welke omstandigheden van tijd en plaats mag worden afgeweken, op hoeveel dieren per dag en over de hele periode mag worden gejaagd, aan welke controles en welke vormen van toezicht de jacht is onderworpen en welke organen daarmee belast zijn, onverminderd artikel 27, lid 2. De personen aan wie op grond van deze afwijkingen de jacht wordt toegestaan, worden aangeduid door de regio's, in samenspraak met de lokale jachtverenigingen [...] en de alpiene zones.

3. De in het eerste lid genoemde afwijkingen gelden voor bepaalde periodes, na advies van het Istituto nazionale per la fauna selvatica [Nationaal instituut voor wilde fauna] (INFS) of van de op regionaal niveau erkende instituten, en mogen in geen geval vogelsoorten betreffen waarvan de populatie sterk is afgenomen.

4. De voorzitter van de ministerraad kan op voorstel van de minister van regionale zaken, in samenspraak met de minister van milieu en van ruimtelijke ordening en na overleg in de ministerraad, na de betrokken regio te hebben aangemaand, de afwijkende bepalingen die deze heeft uitgevaardigd in strijd met wet nr. 157/92 of met de richtlijn [...], nietig verklaren.

5. Vóór 30 juni van elk jaar dient elke regio bij de voorzitter van de ministerraad, of in voorkomend geval bij de minister van regionale zaken, bij de minister van milieu en van ruimtelijke ordening, bij de minister van land- en bosbouwbeleid, bij de minister van communautair beleid, evenals bij het INFS een verslag in over de uitvoering van de in dit artikel bedoelde afwijkende bepalingen. Dit verslag wordt eveneens aan de bevoegde parlementaire commissies toegezonden. De minister van milieu en ruimtelijke ordening doet de Commissie van de Europese Gemeenschappen jaarlijks het in artikel 9, lid 3, van de richtlijn [...] bedoelde verslag toekomen.”

7 De Regione Lombardia heeft regionale wet nr. 18 van 2 augustus 2002 (hierna: „regionale wet nr. 18/02”) vastgesteld op basis van artikel 19 bis van wet nr. 157/92. Volgens artikel 2, lid 2, van deze regionale wet mag worden gejaagd op de vink en de keep.

8 Artikel 4 van deze wet bepaalt dat de president van de Giunta regionale della Lombardia, na het INFS te hebben gehoord, in geval van ongunstige ontwikkelingen van de staat van de populaties waarvoor de in voormeld artikel 2 bedoelde afwijking geldt, maatregelen treft ter beperking of opschorting van de ingevolge deze wet toegestane jacht.

Het hoofdgeding en de prejudiciële vragen

- 9 Het beroep van verzoekers in het hoofdgeding strekt tot nietigverklaring, na opschorting van de gevolgen ervan, van besluit nr. 14250 van de Giunta regionale della Lombardia van 15 september 2003 betreffende de jacht op bepaalde hoeveelheden wilde vogels van de soorten vink en keep gedurende het jachtseizoen 2003/2004. Dit besluit is vastgesteld op basis van artikel 2, lid 2, van regionale wet nr. 18/02.

- 10 Volgens twee nota's van het INFS van 14 mei en 24 juni 2003 bedroeg de maximumhoeveelheid waarop op het gehele Italiaanse grondgebied tijdens het jachtseizoen 2003/2004 mocht worden gejaagd, 1 500 000 exemplaren voor de vink en 52 000 exemplaren voor de keep.

- 11 De contingenten van de soorten waarop mocht worden gejaagd zijn vervolgens over bepaalde Italiaanse regio's verdeeld. Op basis van de gesloten akkoorden kreeg de Regione Lombardia een jachtquotum toegewezen van 360 000 vinken en 32 000 kepen.

- 12 Voor de verwijzende rechter hebben verzoekers gesteld dat de door de Regione Lombardia toegestane afwijking onrechtmatig is. Zij steunen hun vordering op de volgende overwegingen:
  - het is toegestaan om exemplaren van de betrokken soorten als levende lokvogels te gebruiken, hoewel beide soorten beschermde soorten zijn;

— de afwijking komt erop neer dat het door het INFS op nationaal niveau vastgestelde quotum over slechts vijf regio's wordt verdeeld;

— de controles die artikel 9 van de richtlijn voorschrijft om de naleving van de maximumquota te waarborgen, zijn niet vastgelegd.

13 Verzoekers in het hoofdgeding hebben daarnaast betoogd dat artikel 19 bis van wet nr. 157/92 strijdig is met de richtlijn, voorzover het de regio's de bevoegdheid verleent, de uitvoering van de in de richtlijn voorziene afwijkingen te regelen, maar niet vastlegt hoe het maximumquotum van de soorten waarop op het gehele nationale grondgebied mag worden gejaagd, moet worden bepaald en nageleefd.

14 Verweerster in het hoofdgeding heeft verklaard dat artikel 19 bis van wet nr. 157/92 de regio's opdraagt, regels te stellen voor de afwijkingen van de in de richtlijn neergelegde beschermingsregeling, na eerst verplicht het — niet-bindende — advies van het INFS of van andere op regionaal niveau erkende instituten te hebben ingewonnen.

15 Het Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia betwijfelt of artikel 19 bis van wet nr. 157/92 de daadwerkelijke toepassing van artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn verzekert. Het merkt op dat op grond van deze bepaling voor de vaststelling van het maximumquotum van de soorten waarop mag worden gejaagd het niet-bindende, zij het verplichte advies van het INFS of van andere op regionaal niveau erkende instituten moet worden ingewonnen, zonder te voorzien in een systeem waarbij dit quotum bindend voor het gehele nationale grondgebied wordt bepaald noch in een mechanisme ter bepaling van de verdeling van het nationale contingent over de regio's. Ten slotte overweegt het Tribunale dat het systeem van toetsing van

de regionale voorschriften aan de nationale en de communautaire regels zich wegens de duur van de procedure die daarmee gepaard gaat niet verdraagt met de nodige spoed waarmee moet worden opgetreden ter voorkoming van illegale jacht in de korte periode (ongeveer 40 dagen) waarin de afwijking is toegestaan.

- 16 In deze omstandigheden heeft Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia besloten de behandeling van de zaak te schorsen en het Hof te verzoeken om een beslissing over de volgende prejudiciële vragen:

- „1. Moet de richtlijn [...] aldus worden uitgelegd dat de lidstaten, ongeacht de in de nationale regelingen vastgestelde interne bevoegdheidsverdeling tussen staat en regio's, vooraf een uitvoeringsregeling moeten vaststellen waarin alle situaties in aanmerking worden genomen die op grond van de richtlijn beschermd dienen te worden, in het bijzonder wat de garantie betreft dat de krachtens een afwijking toegestane jacht niet de kleine hoeveelheden als bedoeld in artikel 9, lid 1, sub c, te boven gaat?
2. Moet de richtlijn [...], wat meer in het bijzonder de hoeveelheden betreft waarop krachtens een afwijking mag worden gejaagd, aldus worden uitgelegd dat de nationale uitvoeringsregeling naar een bepaalde of bepaalbare maatstaf dient te verwijzen, waarvan de vaststelling eventueel aan deskundige technische instellingen kan worden toevertrouwd, opdat de uitoefening van de jacht waarvoor de afwijking geldt, plaatsvindt op basis van indicatoren die, rekening houdend met mogelijke verschillende milieuomstandigheden, daarvoor op objectieve wijze een hoeveelheid vaststellen die op nationaal dan wel regionaal niveau niet mag worden overschreden?
3. Vormt artikel 19 bis van de Italiaanse wet nr. 157/92 een juiste uitvoering van artikel 9 van de richtlijn, voorzover op grond daarvan voor de vaststelling van een dergelijke maatstaf het verplichte, maar niet-bindende advies van het INFS moet worden ingewonnen, zonder dat echter is voorzien in een samenwer-

kingsprocedure tussen de regio's waarbij voor iedere soort bindend wordt vastgesteld hoe de op nationaal niveau vastgestelde maximumhoeveelheid van soorten waarop in afwijking van de richtlijn in kleine hoeveelheden mag worden gejaagd, wordt verdeeld?

- 4) Verzekert de in artikel 19 bis van wet nr. 157/92 voorziene procedure voor toetsing aan de gemeenschapsregeling van de door de Italiaanse regio's bij wijze van afwijking toegestane jacht, welke procedure wordt voorafgegaan door een aanmaningsfase en waarvoor dus technisch gezien tijd nodig is, mede voor de vaststelling en de bekendmaking van de maatregel, terwijl de korte periode waarbinnen deze jacht is toegestaan, reeds loopt, een doeltreffende uitvoering van de richtlijn [...]?"

De ontvankelijkheid van de prejudiciële vragen

- 17 De Regione Lombardia en de Associazione migratoristi italiani (ANUU) betwisten de ontvankelijkheid van de prejudiciële vragen op grond dat de nationale rechterlijke instantie het Hof onder meer verzoekt zich uit te spreken over de deugdelijkheid en de rechtmatigheid van de bevoegdheidsverdeling in de Italiaanse Republiek. Overigens hebben volgens deze partijen de door deze rechterlijke instantie voorgelegde vragen betrekking op de verenigbaarheid van nationale bepalingen met artikel 9 van de richtlijn.
- 18 Dienaangaande zij eraan herinnerd dat volgens vaste rechtspraak het Hof in het kader van een prejudiciële verwijzing weliswaar niet bevoegd is zich uit te spreken over vragen die een aangelegenheid zijn van het nationale recht van lidstaten, noch over de verenigbaarheid van nationale bepalingen met het gemeenschapsrecht, maar

de nationale rechter wel de uitleggingsgegevens betreffende het gemeenschapsrecht kan verschaffen die deze in staat zullen stellen het bij hem aanhangig gemaakte geding te beslechten (zie onder meer arresten van 23 november 1989, Parfümerie-Fabrik 4711, C-150/88, Jurispr. blz. I-3891, punt 12, en 21 september 2000, Borawitz, C-124/99, Jurispr. blz. I-7293, punt 17).

- 19 Dit zou uiteraard anders zijn indien duidelijk was dat de bepaling van gemeenschapsrecht waarvan het Hof om uitlegging wordt gevraagd, geen toepassing kan vinden (zie onder meer arrest van 18 oktober 1990, Dzodzi, C-297/88 en C-197/89, Jurispr. blz. I-3763, punt 40). Dit is hier echter niet het geval.

- 20 Zowel uit de formulering van de prejudiciële vragen als uit de motivering van de verwijzingsbeslissing blijkt dat de nationale rechter de uitlegging van artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn beoogt te verkrijgen wat de voorwaarden betreft waaronder de lidstaten gebruik mogen maken van de door deze bepaling toegestane afwijkingen. Deze rechterlijke instantie wenst in het bijzonder duidelijkheid te verkrijgen over de betekenis van deze bepaling wanneer zij wordt toegepast in het kader van een gedecentraliseerde staatsstructuur.

- 21 Uit de verwijzingsbeslissing blijkt voorts dat deze uitlegging van artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn de nationale rechter de nodige gegevens kan verschaffen opdat deze laatste uitspraak kan doen in het hoofdgeding.

- 22 In deze omstandigheden moet de prejudiciële verwijzing ontvankelijk worden verklaard.

Beantwoording van de prejudiciële vragen

De eerste vraag

- 23 Met deze vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of de nationale bepalingen ter uitvoering van de richtlijn alle situaties moeten regelen die vallen onder de in deze richtlijn neergelegde beschermingsregeling, in het bijzonder de voorwaarde van artikel 9, lid 1, sub c, dat de eventuele op grond van afwijkende bepalingen toegestane jacht beperkt moet blijven tot „kleine hoeveelheden” vogels.
- 24 In dit verband heeft het Hof geoordeeld dat de criteria op basis waarvan de lidstaten van de in de richtlijn bepaalde verboden kunnen afwijken, moeten worden overgenomen in voldoende duidelijke en nauwkeurige nationale bepalingen, aangezien de nauwkeurigheid van de omzetting van bijzonder belang is in een materie waarin het beheer van het gemeenschappelijke erfgoed aan de lidstaten is toevertrouwd voor hun respectieve grondgebied (zie in die zin onder meer arresten van 8 juli 1987, Commissie/België, 247/85, Jurispr. blz. 3029, punt 9, en 27 april 1988, Commissie/Frankrijk, 252/85, Jurispr. blz. 2243, punt 5).
- 25 Voorts dienen de autoriteiten van de lidstaten bij de uitoefening van de bevoegdheden waarover zij beschikken bij het toestaan van afwijkingen krachtens artikel 9 van de richtlijn, rekening te houden met talrijke beoordelingselementen op het gebied van geografie, klimaat, milieu en biologie en inzonderheid de situatie met betrekking tot de voortplanting en de totale jaarlijkse natuurlijke sterfte van de soorten.

- 26 Met betrekking tot deze beoordelingselementen heeft het Hof in de arresten van 9 december 2004, Commissie/Spanje (C-79/03, Jurispr. blz. I-11619, punt 36), en 15 december 2005, Commissie/Finland (C-344/03, Jurispr. blz. I-11033, punt 53), opgemerkt dat volgens het document getiteld „Tweede verslag [van de Commissie] over de tenuitvoerlegging van richtlijn 79/409/EEG inzake het behoud van de vogelstand” [COM(93) 572 def.] van 24 november 1993, als kleine hoeveelheid moet worden beschouwd iedere hoeveelheid van minder dan 1 % van de totale jaarlijkse sterfte van de betrokken populatie (gemiddelde waarde) voor de soorten waarop niet mag worden gejaagd, en een hoeveelheid van 1 % voor soorten waarop wel mag worden gejaagd. Het Hof heeft daarbij beklemtoond dat deze kwantitatieve elementen gebaseerd zijn op de werkzaamheden van het ORNIS-comité voor de aanpassing van de richtlijn aan de technische en wetenschappelijke vooruitgang, dat is opgericht overeenkomstig artikel 16 van de richtlijn en bestaat uit vertegenwoordigers van de lidstaten.
- 27 Uit bovengenoemde arresten Commissie/Spanje, punt 41, en Commissie/Finland, punt 54, volgt eveneens dat hoewel bovengenoemde percentages juridisch niet verbindend zijn, zij wegens het wetenschappelijke gezag van de werkzaamheden van het ORNIS-comité en bij gebreke van overlegging van enig wetenschappelijk tegenbewijs, niettemin als maatstaf kunnen worden gebruikt om te beoordelen of een krachtens artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn toegestane afwijking met deze bepaling strookt (zie naar analogie met betrekking tot de relevantie van wetenschappelijke gegevens op het gebied van de ornithologie, arresten van 19 mei 1998, Commissie/Nederland, C-3/96, Jurispr. blz. I-3031, punten 69 en 70, en 7 december 2000, Commissie/Frankrijk, C-374/98, Jurispr. blz. I-10799, punt 25).
- 28 Bijgevolg moeten de lidstaten, ongeacht hoe de nationale rechtsorde de bevoegdheden intern heeft verdeeld, voorzien in een wetgevend en bestuursrechtelijk kader, dat waarborgt dat bij de jacht op vogels hoe dan ook de in artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn neergelegde voorwaarde inzake de „kleine hoeveelheden” wordt nageleefd, zulks op basis van uiterst nauwkeurige wetenschappelijke gegevens ongeacht de betrokken soort.

29 Op de eerste vraag dient derhalve te worden geantwoord dat de lidstaten, ongeacht hoe de nationale rechtsorde de bevoegdheden intern heeft verdeeld, bij de vaststelling van maatregelen ter uitvoering van artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn moeten waarborgen dat in alle gevallen waarin de aldaar bedoelde afwijking wordt toegepast, voor alle beschermde vogelsoorten de toegestane hoeveelheden beneden een maximum blijven dat overeenstemt met de door deze bepaling voorgeschreven beperking tot kleine hoeveelheden, welk maximum moet worden bepaald aan de hand van uiterst nauwkeurige wetenschappelijke gegevens.

De tweede vraag

30 Met deze vraag wenst de nationale rechter in wezen te vernemen, welke graad van nauwkeurigheid de nationale uitvoeringsbepalingen moeten vertonen wat betreft de technische parameters op basis waarvan een quotum dat overeenkomt met „kleine hoeveelheden” vogels kan worden vastgesteld overeenkomstig artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn.

31 De elfde overweging van de considerans van de richtlijn geeft aan dat niet aan de hand van een absoluut criterium kan worden bepaald of de voorwaarde dat de afwijkingen moeten worden beperkt tot „kleine hoeveelheden” in acht is genomen, maar dat daarbij het populatieniveau van de betrokken soorten, de omvang van hun voortplanting en hun jaarlijkse sterftcijfer in aanmerking moeten worden genomen.

32 Dienaangaande heeft het Hof verklaard dat afwijkingen uit hoofde van artikel 9 van de richtlijn slechts kunnen worden toegestaan als is gewaarborgd dat de populatie van de betrokken soorten op een bevredigend niveau wordt gehandhaafd. Zo niet kan de vogeljacht hoe dan ook niet worden beschouwd als verstandig gebruik en vormt zij bijgevolg geen toelaatbare vorm van exploitatie in de zin van de elfde overweging van de considerans van de richtlijn (zie in deze zin arrest van 16 oktober 2003, *Ligue pour la protection des oiseaux e.a.*, C-182/02, Jurispr. blz. I-12105, punt 17).

- 33 Om te waarborgen dat de bevoegde autoriteiten slechts gebruik maken van de ingevolge artikel 9 van de richtlijn toegestane afwijkingen op een manier die strookt met het gemeenschapsrecht, moet het nationale wetgevende en bestuursrechtelijke kader zo worden ingericht dat de toepassing van de afwijkingen waarin het voorziet, beantwoordt aan het rechtszekerheidsbeginsel.
- 34 Uit het arrest van 7 maart 1996, *Associazione italiana per il WWF e.a.* (C-118/94, Jurispr. blz. I-1223, punten 23, 25 en 26), blijkt immers dat de nationale regeling die in deze materie van toepassing is, de criteria voor afwijking duidelijk en nauwkeurig moet formuleren en de met de toepassing ervan belaste autoriteiten dient te verplichten, er rekening mee te houden. Aangezien het hier gaat om een uitzonderingsregeling, die strikt moet worden uitgelegd en volgens welke voor elke afwijking de autoriteit die het besluit neemt moet bewijzen dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan, moeten de lidstaten waarborgen dat elke ingreep die de beschermde soorten raakt slechts wordt toegestaan op basis van besluiten die steunen op een nauwkeurige en treffende motivering welke verwijst naar de in artikel 9, leden 1 en 2, van de richtlijn opgesomde redenen, voorwaarden en vereisten.
- 35 Uit de verwijzingsbeslissing blijkt bovendien dat tussen de verschillende vogelpopulaties aanzienlijke kwantitatieve verschillen bestaan, zodat elk besluit dat afwijkt van de door de richtlijn vereiste beschermingsregeling, rekening moet houden met de situatie van de betrokken soort.
- 36 Bijgevolg moet op de tweede vraag worden geantwoord dat de nationale uitvoeringsbepalingen met betrekking tot het in artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn genoemde begrip „kleine hoeveelheden”, de autoriteiten die afwijkingen voor de jacht op vogels van een bepaalde soort mogen toestaan, in staat moeten stellen zich voor de in acht te nemen maximumhoeveelheden te baseren op voldoende nauwkeurige richtsnoeren.

De derde vraag

- 37 Met deze vraag wenst de nationale rechter uitlegging van artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn te verkrijgen met betrekking tot de vraag hoe de bevoegde autoriteiten van de lidstaten moeten waarborgen dat bij de uitvoering van deze bepaling de maximumhoeveelheid vogels van een bepaalde soort waarop mag worden gejaagd op nationaal niveau niet wordt overschreden. De verwijzende rechter wenst in het bijzonder te vernemen of deze bepaling aldus moet worden uitgelegd dat op grond hiervan overleg moet worden gepleegd tussen de lagere nationale entiteiten die afwijkingen mogen toestaan, opdat de verdeling van de hoeveelheden vogels waarop mag worden gejaagd voor al deze entiteiten dwingend kan worden vastgesteld.
- 38 Dienaangaande heeft het Hof geoordeeld dat op het gebied van het behoud van de vogelstand de criteria op basis waarvan de lidstaten mogen afwijken van de door de richtlijn voorgeschreven verboden, moeten worden overgenomen in duidelijke nationale bepalingen (zie onder meer arrest van 15 maart 1990, Commissie/Nederland, C-339/87, Jurispr. blz. I-851, punt 28).
- 39 Bovendien volgt uit het arrest van 17 januari 1991, Commissie/Italië (C-157/89, Jurispr. blz. I-57, punten 16 en 17), dat wanneer de nationale bepalingen ter uitvoering van de richtlijn niet verzekeren dat de met de uitvoering van deze laatste belaste lagere nationale entiteiten met deze criteria rekening dienen te houden, dit in strijd zou zijn met het rechtszekerheidsbeginsel.
- 40 Wanneer de uitvoering van artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn is gedelegeerd aan lagere nationale entiteiten, moet bijgevolg het toepasselijke wetgevend en bestuursrechtelijk kader waarborgen dat de jacht die door elk van deze entiteiten kan worden

toegestaan uiteindelijk op nationaal niveau de door deze bepaling gestelde grens van „kleine hoeveelheden” niet overschrijdt.

- 41 Gelet op de voorgaande overwegingen dient op de derde vraag te worden geantwoord dat de lidstaten bij de uitvoering van artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn dienen te waarborgen dat, ongeacht hoeveel en ongeacht welke autoriteiten op nationaal niveau met de uitvoering van deze bepaling zijn belast, de jacht die voor elke beschermde soort door elk van die autoriteiten wordt toegestaan in totaal niet de grens overschrijdt die in overeenstemming met de beperking tot „kleine hoeveelheden” per soort voor het gehele nationale grondgebied is vastgesteld.

De vierde vraag

- 42 Met deze vraag wenst de verwijzende rechter te vernemen of de administratieve beslissingen verband houdend met het toezicht op de jachtvergunningen en de naleving van de voorwaarden ervan, binnen bepaalde termijnen moeten worden genomen. Meer bepaald wenst deze rechterlijke instantie te vernemen of artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn in die zin moet worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een procedure van toezicht op toegestane afwijkingen die een voorafgaande aanmaning omvat en onderworpen is aan technische termijnen, gedurende welke de korte periode waarin die jacht is toegestaan, verloopt.
- 43 In punt 28 van het arrest van 27 april 1988, Commissie/Frankrijk, reeds aangehaald, heeft het Hof geoordeeld dat de nationale uitvoeringswetgeving moet verzekeren dat de jacht op vogels op strikt gecontroleerde en selectieve wijze plaatsvindt. Dit impliceert dat gedurende de tijdvakken waarop de van de beschermingsregeling van de richtlijn afwijkende besluiten betrekking hebben, daadwerkelijk toezicht wordt uitgeoefend.

- 44 Bijgevolg moet het op dit gebied toepasselijke nationale procedurekader niet alleen waarborgen dat de rechtmatigheid van de besluiten waarbij afwijkingen van de beschermingsregeling van de richtlijn worden toegestaan, tijdig kan worden onderzocht, maar ook dat de voorwaarden die aan deze besluiten verbonden zijn, worden nageleefd.
- 45 Een controlemechanisme in het kader waarvan de nietigverklaring van een met artikel 9 van de richtlijn strijdig besluit waarbij een afwijking wordt toegestaan pas wordt nietigverklaard of schending van de voorwaarden die verbonden zijn aan een besluit dat een afwijking toestaat pas wordt vastgesteld na afloop van de voor de betrokken afwijking vastgestelde periode, zou het door de richtlijn ingevoerde beschermingssysteem van zijn nuttig effect beroven.
- 46 Zoals de advocaat-generaal immers in punt 62 van zijn conclusie terecht opmerkt, hoort de bevoegdheid om tijdig doeltreffend te kunnen ingrijpen in situaties waarin besluiten van de bevoegde autoriteiten tot een resultaat leiden of dreigen te leiden dat indruist tegen de beschermingsvoorschriften van de richtlijn, tot de waarborg, dat bij de vogeljacht de maximumhoeveelheden in acht worden genomen die voortvloeien uit de afwijkende regeling van artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn.
- 47 Bijgevolg moet op de vierde vraag geantwoord worden dat de verplichting van de lidstaten om te waarborgen dat overeenkomstig artikel 9, lid 1, sub c, van de richtlijn slechts op „kleine hoeveelheden” wordt gejaagd, vereist dat de vastgestelde administratieve procedures zo zijn geregeld dat zowel de besluiten van de bevoegde autoriteiten die afwijkingen toestaan als de wijze waarop deze besluiten worden toegepast, zijn onderworpen aan afdoend toezicht, dat tijdig wordt uitgeoefend.

Kosten

- ⁴⁸ Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen. De door anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof van Justitie (Tweede kamer) verklaart voor recht:

1. Ongeacht hoe de nationale rechtsorde de bevoegdheden intern heeft verdeeld, moeten de lidstaten bij de vaststelling van maatregelen ter uitvoering van artikel 9, lid 1, sub c, van richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand, waarborgen dat in alle gevallen waarin de aldaar bedoelde afwijking wordt toegepast, voor alle beschermde vogelsoorten de toegestane hoeveelheden beneden een maximum blijven dat overeenstemt met de door deze bepaling voorgeschreven beperking tot kleine hoeveelheden, welk maximum moet worden bepaald aan de hand van uiterst nauwkeurige wetenschappelijke gegevens.

2. De nationale uitvoeringsbepalingen met betrekking tot het in artikel 9, lid 1, sub c, van richtlijn 79/409 genoemde begrip „kleine hoeveelheden”, moeten de autoriteiten die afwijkingen voor de jacht op vogels van een bepaalde soort mogen toestaan, in staat stellen zich voor de in acht te nemen maximumhoeveelheden te baseren op voldoende nauwkeurige richtsnoeren.

- 3. Bij de uitvoering van artikel 9, lid 1, sub c, van richtlijnen 79/409 dienen de lidstaten te waarborgen dat, ongeacht hoeveel en ongeacht welke autoriteiten op nationaal niveau met de uitvoering van deze bepaling zijn belast, de jacht die voor elke beschermde soort door elk van die autoriteiten wordt toegestaan in totaal niet de grens overschrijdt die in overeenstemming met de beperking tot „kleine hoeveelheden” per soort voor het gehele nationale grondgebied is vastgesteld.**

- 4. De verplichting van de lidstaten om te waarborgen dat overeenkomstig artikel 9, lid 1, sub c, van richtlijn 79/409 slechts op „kleine hoeveelheden” wordt gejaagd, vereist dat de vastgestelde administratieve procedures zo zijn geregeld dat zowel de besluiten van de bevoegde autoriteiten die afwijkingen toestaan als de wijze waarop deze besluiten worden toegepast, zijn onderworpen aan afdoend toezicht, dat tijdig wordt uitgeoefend.**

ondertekeningen